

Asia: Lausuntopyyntö koskien kalastamista Ala-Koitajoella ja Pielisjoella (ITA/4130/2026)

Itä-Suomen elinvoimakeskus
 kirjaamo.ita-suomi@elinvoimakeskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Itä-Suomen elinvoimakeskus on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa mahdollisista kalastuslain (379/2015) nojalla asetettujen ajallisten ja alueellisten kalastusrajoitusten ja -kieltojen (päätös POSELY/3311/2021, 14.12.2021) muutoksista Ala-Koitajoella ja Pielisjoella vuosina 2027–2031. Luke toteaa lausuntonaan seuraavan.

2 Lausunto

Pielisjoki ja siihen laskeva Ala-Koitajoki ovat Vuoksen päävesistöalueen (Saimaan) järvilohen keskeisiä kannanhoidollisia alueita. Ala-Koitajokeen ei ole tehty vuoden 2019 jälkeen Kuurnasta pyydettyjen emokalojen yliiirtoja, mutta sen osin kalataloudellisesti kunnostetuille koskialueille on istutettu vuosina 2024–26 runsaasti järvilohenpoikasia. Äärimmäisen heikossa tilassa olevien lohikalojen suojelutarve edellyttää voimakasta, kaikkien elinalueiden kattavaa kalastuksensäättelyä yhden kutukerran ja varovaisuusperiaatteiden mukaisesti. Alla on esitetty mahdollisia kalastusrajoitusten muutoksia koskevat huomiot järvilohen ja -taimenen suojelutarpeen kannalta jokikohtaisesti numeroiduin osioin.

1) Ala-Koitajoki on ollut toistaiseksi koko matkaltaan rauhoitettu kalastukselta (katiskapyyntiä ja suvantoalueilla rannoilta tapahtuvaa onkimista/pilkkimistä lukuun ottamatta) sekä ravustukselta. Luke tukee esitystä koko joen kalastuskiellon osittaisesta purkamisesta. Siinä kaikenlainen yleiskalastusoikeuteen perustuva vapakalastus mahdollistettaisiin jatkossa jokiuoman suvantoalueilla, kuitenkin niiden väliset koskiosuudet pois lukien. Ala-Koitajoessa on ilmeisen vahvat petokalakannat (hauki, made, kuha ja ahven), joiden kalastuksellinen hyödyntäminen on kannatettavaa. Kalastus suvannoissa voitaisiin sallia mahdollisesti myös syksyllä lohikalojen kuturauhoituksen aikaan, koska on epätodennäköistä, että Ala-Koitajokeen tullaan ylsiirtämään järvilohen emokaloja Kuurnasta esitettyjä muutoksia koskevana ajanjaksona; so. pitkäaikainen seurantatutkimus on osoittanut, että Ala-Koitajoki kykenee nykytilassaan tuottamaan hyvin vähäisiä, luontaisen elinkierron kannalta täysin riittämättömiä määriä vaelluspoikasia huomattavistakaan ylsiirretyistä emokalamääristä huolimatta (Piironen 2020; Louhi ym. 2024). Myös eri ikäisten poikasten (vastakuoriutuneet, 1-vuotiaat) istutukset ovat osoittautuneet jokseenkin tuloksettomiksi. Keväällä 2025 tehdyssä rysäpyynnissä saatiin alle 30 järvilohen kaksivuotiaista vaelluspoikasta, mikä oli alle 0,1 % edellisen vuoden 1-vuotiaiden istutusmäärästä (Janhunen 2025). Tänä vuonna toteutettu vaelluspoikaspyynti tuotti 229 vaellukselle lähtenytä yksilöä, mikä on edelleen hyvin heikko tulos kahden edellisen vuoden istutusmääriin (31 840 + 28 190) nähden. Pieni smolttituotanto viittaa poikasten korkeaan kuolleisuuteen (predaatio) syönnösvaellukselle lähtöön mennessä. Ellei Ala-Koitajoen virtaamaa saada lisättyä reilusti nykyisestä 4–6 m²/s tasosta ja sen myötä myös poikasten suojapaikoiksi soveltuvia ympäristöjä kunnosteta lisää, sen potentiaali järvilohen

elinkiertoa tukevana poikastuotantoalueena näyttäytyy olemattomalta. Myös järvilohen poikasistutusten jatkaminen lähivuosina on vielä kyseenalaista. On kuitenkin syytä huomioida, että Ala-Koitajoessa elää myös heikko luontainen taimenkanta. Mikäli jokeen ei erikseen istuteta kalastettavaksi tarkoitettua (rasvaeväleikattua) taimenta, on uhanalaisten luonnonvaraisten lohikalojen tarkoituksellisen pyynnin salliminen koskialueilta kyseenalaista ja kalastuslain ”harmaalla alueella”. Luonnonvaraisen taimenkannan vuoksi on kiivasvirtaisempien ja osin kalataloudellisesti kunnostettujen koskiosuuksien rajaaminen kalastuskiellon piiriin vastedeskin tarpeen. Nämä aluerajaukset olisi hyvä merkitä myös maastoon näkyviksi. Ala-Koitajoen pitkillä ja paikoin hyvinkin syvillä suvantojaksoilla on sen sijaan vähäistä tai ei lainkaan merkitystä lohikalanpoikasten elinalueina, joten niillä vapakalastuksen salliminen on perusteltu ja turvallinen vaihtoehto. Petokalojen pyynnillä voisi olla pikemminkin (lievä) myönteinen paikallinen vaikutus lohikalojen selviytymiseen. Kuhan ja hauen kalastuksessa käytettävät vieheet ovat myös tyypillisesti sen verran suurikokoisia, etteivät lohikalojen jokipoikaset niihin hevillä tartu.

2) Verkkokalastuksen pienintä sallittavaa solmuväliä on ehdotettu muutettavan nykyisestä 55 mm:stä 50 mm:iin huhti-kesäkuun ajalle Pielisjoella (Rahkeenvesi – Pielisjokisuu, kalaväylä mukaan lukien). Luke puoltaa ehdotusta Kuurnan yläpuolisella osalla, jossa verkkokalastusta voitaisiin jatkaa ympäri vuoden suojeltavia lohikaloja vaarantamatta. Kuurnan alapuolisella jokiosuudella verkon silmäkoon minimirajoitus 55 mm on sitä vastoin tarpeellista säilyttää järvilohen ja -taimenen vaelluspoikasten järvelle siirtymisen turvaamiseksi. Kaksi- ja kolmevuotiaat istukkaat ovat sangen kookkaita (yleensä väh. 20–25 cm pitkiä), jolloin ne tarttuvat helposti myös harvoihin verkkoihin. Lohikalojen suojelun kannalta paras ratkaisu Kuurnan alapuoleisella jokialueella olisikin kevään–alkukesän aikainen verkkokalastuskielto tai solmuväliiltään alle 80 mm verkkojen kieltäminen. Esim. ajanjaksolle 15.4.–15.6. asetettu verkkokalastusrajoitus rajaisi Kuurnaan tehtävät vaelluspoikasistutukset (huhtikuun lopulla – toukokuun alussa) sekä harvalukuisten luonnossa syntyneiden järvilohen- ja taimenenpoikasten vaellukselle lähdön. Nykyisellä solmukoon säätelyllä vaelluspoikasten joutumista sivusaaliiksi voidaan toki jossain määrin vähentää, mutta ei täysin eliminoida. Suurikokoisia lohikaloja (harvalukuiset alaskaalavat talvikot ja mahdolliset joen alajuoksulla elävät taimenet) ei sitä vastoin suojaa juuri minkäänlainen verkkosäätely. Verkkokalastus on erityisen ongelmallinen pyyntimuoto myös kesän aikaan (ennen syysrauhoitusta) jokeen nousevien järvilohen ja -taimenen emokalojen kannalta, koska verkkoihin tarttuneita kaloja ei voida useimmiten vapauttaa elävinä tai elinkykyisinä.

Pielisjoen syysrauhoituksen on esitetty alkavan nykyistä myöhemmin, esim. 15.8. tai 1.9. Luke ei puolla verkkokalastuksen sallimista elokuun alusta lähtien Kuurnan voimalaitosten alapuolisella jokiosuudella, koska sillä vaarannettaisiin tarpeettomasti jo kesäkuukausien aikana nousevien järvilohen ja -taimenen emokalojen lisääntymismahdollisuus. Koska viehekalastus ei aiheuta verkkokalastukseen rinnastettavaa riskiä, sen jatkaminen syyskuun alkuun saakka on helpommin perusteltua ja hyväksyttävissä. Varovaisuusperiaatetta noudattaen syysaikainen viehekalastuskielto järvilohen ja -taimenen emokalojen nousualueella on tarkoituksenmukainen ratkaisu, eikä Luke kannata esitystä, että viehekalastus sallittaisiin rauhoitusajana ainakaan veneestä käsin heittäen tai uistellen; paikallaan olevasta veneestä tapahtuva onkiminen ja pilkkiminen voisivat sitä vastoin tulla kyseeseen. Järvilohen ja -taimenen emokalojen päänousun ajankohta on syys-lokakuussa, jolloin Pielisjoen alaosassa on kohonnut riski kookkaan nousukalan koukuttamiseen vieheitä (uistimet, perhot)

käyttäen. Tarpeettoman pyyntirasituksen aiheuttaminen ei ole niille suotavaa – olkoonkin, että vieheeseen iskenyt yksilö voidaan useimmiten vapauttaa varsin vähin vaurioin (viilenneen veden aikaan). Telemetriaseurannan perusteella Pielisjokeen nousseet järvilohen emokalat liikkuvat ajoittain laajalla alueella ja voivat palata jopa jokisuulle saakka jo Kuurnaassa saakka noustuaan (Luke, julkaisematon aineisto). Toisaalta on myös todettava, että vapakalastusmuotoja on hyvin erilaisia, ja jotkin niistä ovat jokeen nousseille lohikaloille potentiaalisesti altistavampia (esim. pinnan tuntumassa tehtävä uistelu) kuin toiset (jigaaminen syvemmissä vesissä ja pohjan tuntumassa, ankkuroidusta veneestä). Koska erilaisia viehekalastustekniikoita on kuitenkin haasteellista eritellä mahdollisesti sallittaviin ja kiellettyihin, on Pielisjoen alajuoksulla selkeintä soveltaa yhdenmukaista, kaikenlaisen heitto-/uistelupyynnin kieltävää säätelyä syyskuukausien osalta. Molempien lohikalalajien vuotuinen kutukausi on ohitse marraskuun loppuun mennessä, jonka jälkeen emokalat saattavat viipyillä joen alajuoksulla ja palailla hiljalleen Pyhäselälle (Saimaalle) mahdollisesti kuturasituksesta selvittyään. Kalastusasetuksen 12 §:n mukaisesta kieltoajasta (15.8.–30.11.) poikkeava verkkokalastuksen salliminen 1.11. alkaen on lähtökohtaisesti ristiriitainen kalastussäädös Pielisjoen alajuoksulla arvokkaiden kudusta selvinneiden lohikalajien suojelun kannalta.

Rannalta onkimisen voidaan katsoa aiheuttavan hyvin marginaalisen riskin Pielisjokeen nouseville järvilohen ja -taimenen emokaloille (pienemmän riskin kuin keväällä-alkukesällä smolttien vaellusaikaan), ja tämä kalastusmuoto voitaisiinkin sallia suurimmassa osassa jokea myös lohikalajien rauhoitusaikana, vähintäänkin syyskuun loppuun saakka. Onkimisen ja pilkkimisen kieltö aikavälillä 1.8.–15.9. voitaisiin samalla perusteella kumota myös lohikalajien nousuväylän salmissa ja kapeikoissa Oriveden Savonselältä Pyhäselälle sekä Pielisjokisuun laajennetulta kalaväyläalueelta. Lisäksi Luke ehdottaa, että myös Utran syvä kaivettu kanava (veneliikenneväylä), joka on määritetty nykyisin kalastuslain 7 §:n nojalla ympärivuotiseksi kalastuskieltoalueeksi, voitaisiin vapauttaa rannalta tapahtuvaan yleisongintaan tai vähintäänkin ongintakilpailuja varten kesä-syyskuun ajaksi, varsinaisten luonnonuomien (Utran kosket) pysyessä vastedeskin ympärivuotisesti rauhoitettuna. Erityisesti järjestetyillä ongintakilpailuilla voidaan poistaa merkittäviä määriä vähempiarvoista särkikalaa, mikä voidaan nähdä myönteisenä asiana. Utran kanava ja Penttilänranta ovat olleet aiemmin perinteisiä kilpaongintapaikkoja, ja järjestetyillä tapahtumilla on myös kestävä ja sosiaalista kalastusharrastusta tukeva vaikutus. Utran kanavasta on nostettu ongella vuosien saatossa kymmeniä tuhansia särkikalajoja, eikä sieltä ole koskaan saatu havaintoja syöttiin tarttuneista lohikalajoista.

Viitteet:

- Janhunen M. 2025. Ala-Koitajoen vaelluspoikaspyynti (2025). Toimintaraportti. Luonnonvarakeskus, 5 s.
- Louhi P., Huusko A., Huusko R., Janhunen M., Orell P., Syrjänen J., Härkönen L. & Veneranta L. 2024. Rakennettujen jokien vaelluskalakanjojen hoitotoimenpiteet: Sateenvarjo III -hankkeen loppuraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 55/2024. Luonnonvarakeskus, 110 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-935-2>
- Piironen J. 2020. Järvilohen palauttaminen Ala-Koitajokeen 2017–2019: loppuraportti MMM:lle ja POKELY:lle. Luonnonvarakeskus, 12 s.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 30.06.2026 klo 12:34:33.

Lausunnon valmistelija(t):

Matti Janhunen

Liitteet:

Tiedoksi: